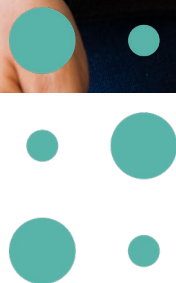

Näkövammaisten liitto

Potilaana näkövammainen

Miten kuvata näkövamman aiheuttamaa
haittaa lääkärinlausunnoissa?

Onko vastaanotollasi potilas, joka kertoo näön ongelmista?

Suomessa yleisimmät näkövamman aiheuttajat ovat silmänpohjan rappeuma, retinitis-sairaudet, diabeteksesta johtuvat silmänpohjamuutokset sekä glaukooma. Kun sairaus etenee ja aiheuttaa toimintakyvyn alenemista, on potilaalla oikeus moniin näkövammaisille tarkoitettuihin palveluihin. Näillä vinkeillä ohjaat potilasta eteenpäin palveluverkostossa.

Ensitieto

Kerro diagnosoinnin yhteydessä, että apuvälineet, palvelut ja kuntoutus parantavat ja ylläpitävät elämänlaatua, vaikka silmäsairauteen ei olisikaan hoitokeinoa.

Haittaluokka/-aste

Monet näkövammaisten palvelut edellyttävät näkövamman haittaluokan/-asteen määrittelyä, jonka voi tehdä vain silmätäuteihin erikoistunut silmälääkäri.

Näkövammarekisteri

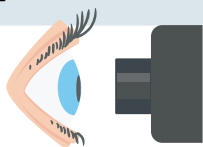
Ilmoita näkövammaisuus kriteerit täyttävä henkilö THL:n näkövammarekisteriin. Ilmoituksen tekeminen on lakiin perustuva velvollisuus, joka koskee silmälääkäreitä ja sairaaloiden silmätautien yksiköitä. Näkövammarekisteri seuraa näkövammaisuuden esiintymistä ja kehitystä Suomessa.

Apuvälinearvio

Laadi lähete keskussairaalan näönkuntoutukseen apuvälinearvioon. Näin potilas pääsee lääkinnällisen kuntoutuksen ja kuntoutusohjauksen piiriin, saa tietoa palveluista ja apua hakemusten täyttämiseen.

Seuranta

Potilaan tulee olla tietoinen sairautensa etenemisestä ja seurannan merkityksestä. Kerro, mistä ja milloin seuranta-aika varataan ja onko jatkokontrolli yksityisellä silmälääkärillä keskussairaalan maksusitoumuksella vai keskussairaalan silmäyksikössä.

Lääkärinlausunto

Tee lääkärinlausunto. Sen avulla potilas voi hakea kuntoutusta ja palveluja.

Kuntoutus

Kelan moniammatillinen yksilöllinen kuntoutus Näkövammaisten liiton Kuntoutus-Iiriksessä auttaa näkövammaistaitojen harjoittelussa.

Palvelut

Näkövammaisen voi hakea mm. hyvinvointialueen vammaispalveluista liikkumisen tukea, kodin valaistusmuutostöitä, henkilökohtaisen avustajan ja Kelasta vammaistukea tai eläkettä saavan hoitotukea. Keskussairaalan kuntoutusohjaaja kertoo potilaalle palveluista.

Vertaistuki

Alueenne näkövammaisyhdistys tarjoaa palveluja, vertaistukea ja erilaista toimintaa näkövammaisten tarpeisiin.

Näkövammainen vastaanotolla

Silloinkin, kun lääketiede ei voi tehdä mitään sairaudelle, ihmistä voidaan aina auttaa. Tukea ja apua voi olla esimerkiksi apuvälineistä, vertais-tuesta, kuntoutuksesta ja muista palveluista.

1 Ilmoitus näkövammarekisteriin

Näkövammarekisteri selvittää näkövammojen esiintyvyyttä maassamme ja tuottaa tilastotietoa aiheesta. Näkövammaisten liiton ylläpitämä ja lääkintöhallituksen perustama rekisteri näkövammarekisteri on yksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) valtakunnallisista henkilörekistereistä.

Lue lisää: www.nakovammaistenliitto.fi/fi/nakovammarekisteri

2 Lähete kuntoutusohjaukseen

Tee lähete keskussairaalan kuntoutusohjaajalle/näönkäytön-ohjaajalle, jotta potilas saa lääkinnällistä kuntoutusta, kuten apuvälineet ja kuntoutusohjauksen.

3 Haittaluokan määrittäminen

Haittaluokan määrittäminen on edellytys eri palveluiden ja tukitoimien hakemiseen.

4 Tarvittaessa lääkärinlausunto

Lääkärinlausunto B tai C tarvitaan eri palveluiden ja tukimuotojen hakemusten liitteeksi.

Näkövammaisten liitto palvelee valtakunnallisesti ja maksutta asiakasta, läheisiä sekä ammattihenkilöstöä näkövammaisuuteen ja palveluihin liittyvissä kysymyksissä:

p. 09 396 041.

Sisältö

1 Johdanto 8

2 Palvelut 10

2.1 Liikkumisen tuki 10

2.2 Henkilökohtainen apu 11

2.3 Esteettömän asumisen tuki 13

3 Kuntoutus 14

3.1 Ammatillinen kuntoutus 14

3.2 Apuvälineet ammatillisena kuntoutuksena 15

3.3 Vaativa lääkinnällinen kuntoutus 16

3.4 Moniammatillinen yksilökuntoutus 18

3.5 Kelan kuntoutusraha 19

4 Koulunkäynti ja opiskelu 19

4.1 Lausunto pidennetyn / varhennetun oppivelvollisuuden tarpeesta 19

4.2 Lausunto avustusta, koulukuljetusta ja muutostöitä varten 20

4.3 Henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma sekä B-lausunto 20

5 Hoito- ja vammaistuet 21

5.1 Eläkettä saavan hoitotuki 21

5.2 Vammaistuki aikuiselle 23

5.3 Alle 16-vuotiaan vammaistuki 26

6 Muut tukimuodot 28

6.1 Liikkumisesteisen pysäköintitunnus 28

6.2 Autoveronpalautus 28

6.3 Näkövammaisyhdistyksen jäsenyys 29

7 Lisätietoja 30

1 Johdanto

Tämän ohjeen tarkoituksena on helpottaa kuvaamaan näkövammamman aiheuttamaa haittaa. Ohjeeseen on koottu tärkeimpiä näkövammaisten käyttämiä palveluja ja tukitoimia, niiden kriteereitä ja lausunnossa huomioitavia seikkoja. Potilas tarvitsee lääkärinlausunnon palvelun tai tuen hakemiseen. Virallisen määrittelyn näkövammaisuudesta tekee aina silmälääkäri. Määrittely perustuu Maailman terveysjärjestön WHO:n luokitukseen, jossa otetaan huomioon muun muassa lähi- ja kaukonäöntarkkuudet sekä näkökenttien puutokset. Näkövammaisen voi olla heikkonäköinen tai sokea.

Näkövammaiseksi määritellään henkilö, jonka paremman silmän laseilla korjattu näöntarkkuus on heikempi kuin 0.3 tai näkö on jostain muusta syystä vastaavalla tavalla heikentynyt. Henkilö luokitellaan sokeaksi, jos paremman silmän laseilla korjattu näöntarkkuus on alle 0.05 tai näkökenttä supistunut halkaisijaltaan alle 20 asteeseen. Toiminnallinen näkö voi olla myös jostain muusta syystä heikentynyt, esimerkiksi aivoperäiset näkövammat. Jos näkökyky pystytään korjaamaan laseilla normaaliksi tai toisessa silmässä on normaali näkö, tällöin henkilö ei ole näkövammaisen.

Silmätautien erikoislääkärit ovat velvollisia ilmoittamaan THL:n näkövammarekisteriin jokaisen tutkimukseen tai hoitoon tulleen pysyvästi näkövammaisen henkilön. Näkövammarekisterin ilmoittamisohjeet ja tuoreimmat vuositilastot: www.nakovammaistenliitto.fi/fi/nakovammarekisteri

Lääkärin lausunnon sisältö

- Lausunnossa on kerrottava, että potilas on näkövammaisen ja vamma on pysyvä.
- Lausunnossa tarvitaan haittaluokan ja/tai haitta-asteen määrittäminen (%).
- Kuvaile toiminnallinen näkö.
- Pelkän diagnoosin ja haitta-asteen perusteella todellisesta tilanteesta on vaikea saada riittävää kuvaa, joten toiminnallisen haitan kuvaaminen on tärkeää.
- Lisäksi lausuntoon on kirjattava, jos näkövammaisella henkilöllä on myös jokin muu toimintakykyä rajoittava tekijä, esimerkiksi kuulovamma.

2 Palvelut

Oikeus vammaispalveluun ei ole sidoksissa tiettyyn diagnoosiin tai ikään, vaan toimintakykyyn.

2.1 Liikkumisen tuki

Kriteerit: Liikkumisen tuki on järjestettävä henkilölle, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

Lausuntolomake: Lääkärinlausunto C tai B tai vastaava todistus.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja: Näkövammainen henkilö tarvitsee apua liikkumisessa erityisesti kodin ulkopuolella. Lausuntoon kirjataan, millaisia vaikeuksia on liikkumisessa, miten henkilö pystyy käyttämään julkista liikennettä sekä näihin vaikuttavat syyt. Toimintakykyä verrataan samanikäisen näkevän yksin liikkumiseen. Lisäksi kannattaa kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

- Millainen on toiminnallinen näkö; näöntarkkuudet, näkökenttä, kontrastinäkö, hämärässä näkeminen ja mahdollinen häikäistymisherkkyys?

- Näkeekö potilas hahmottaa ympäristöä, siellä olevat reitit ja kohteet, tasoerot ja opasteet?
- Onnistuuko kadun ylitykset turvallisesti, näkeekö liikennevalot ja lähestyvät autot?
- Miten julkisten liikennevälineiden käyttö onnistuu; oikean kulkuvälineen tunnistaminen, pysäyttäminen ja oikeassa paikassa poistuminen?
- Mitä liikkumisen apuvälineitä potilas käyttää, kuten valkoinen keppi tai rollaattori?
- Millainen on kuulo? Pystyykö sitä hyödyntämään liikkumisessa turvallisesti?

2.2 Henkilökohtainen apu

Kriteerit: Henkilökohtaiseen apuun ovat oikeutettuja henkilöt, jotka tarvitsevat näkövamma vuoksi välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua päivittäisissä toimissa kotona tai kodin ulkopuolella.

Huomaathan, että näkövammautuminen ei ole normaalia ikääntymistä.

Henkilökohtaisen avun tarkoitus on tukea henkilön omia valintoja ja itsenäistä elämää. Lapsen ja nuoren tilanteessa

arvioidaan yksilölliset olosuhteet sekä näkövammasta johtuva avuntarve suhteessa vammattomaan samanikäiseen lapseen.

Lausuntolomake: Lääkärinlausunto C tai B tai vastaava todistus.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja:

- Millainen on toiminnallinen näkö; näöntarkkuudet, näkökenttä, kontrastinäkö, hämärässä näkeminen ja mahdollinen häikäistymisherkkyys? Vaikuttavatko valaistuserot toimintakykyyn?
- Miten onnistuu kodin arkiaskareet, kuten esimerkiksi ruoka- ja vaatehuolto ja siivous?
- Näkeekö potilas lukea postiaan, onnistuuko digiasiointi itsenäisesti?
- Tarvitseeko apua kodin ulkopuolella liikkumisessa ja asioinnissa (kauppa, apteekki, terveydenhuolto, automaatit)?
- Selviytyykö harrastuksessa itsenäisesti? Voiko ylläpitää sosiaalisia suhteita ja osallistua yhteiskunnallisesti?
- Onko taustahälyllä vaikutusta kuulonäkövammaisen vuorovaikutukseen? Onnistuuko kommunikaatio?

- Tarvitseeko potilas avustajaa työhön tai opiskeluun?
- Lapsen avuntarvetta verrataan saman ikäiseen vammattomaan. Henkilökohtainen apu tukee itsenäistymistä ja selviytymistä harrastuksissa ja sosiaalisissa suhteissa.

2.3 Esteettömän asumisen tuki

Kriteerit: Henkilö tarvitsee tukea esteettömään asumiseen, jotta hän voi asua vakituksessa asunnossaan. Näkövammaisella tuki tarkoittaa yleensä asunnonmuutostyönä tehtävää valaistusmuutostyötä lisääntyneen valontarpeen ja / tai häikäistymisherkkyyden vuoksi. Kaihtimien asentaminen häikäistymisherkkyyden vuoksi voi olla tarpeellinen. Kiinteät merkinantolaitteet sekä kuulonäkövammaisen hälytínjärjestelmät voivat olla tarpeelliset.

Lausuntolomake: Lääkärinlausunto C tai B tai vastaava todistus.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja:

- Millainen on toiminnallinen näkö; näöntarkkuudet, näkökentät, kontrastinäkö, hämärässä näkeminen, mahdollinen häikäistymisherkkyys ja adaptaatio? Vaikuttavatko valaistuserot toimintakykyyn?

3 Kuntoutus

Kuntoutukseen ovat oikeutettuja myös yli 65-vuotiaat. Näkövammaisuus ilmeneekin usein vasta eläkeiässä.

3.1 Ammatillinen kuntoutus

Kriteerit: Kela ja työeläkelaitokset järjestävät työ- ja ansio-
kyvyn tukemiseksi tai parantamiseksi tai työkyvyttömyy-
den estämiseksi ammatillista kuntoutusta, jos sairaus, vika
tai vamma on aiheuttanut tai sen arvioidaan aiheuttavan
lähivuosina asiakkaan työ- tai opiskelukyvyn ja ansiomah-
dollisuuksien olennaisen heikentymisen.

Lausuntolomake: Lääkärinlausunto B tai vastaavat tiedot
sisältävä muu lääketieteellinen selvitys, ei saa olla vuotta
vanhempi.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja:

- kuntoutuksen perusteena oleva sairaus tai vamma
- silmäsairauden/näkövamman ennuste
- visukset, näkökenttä sekä mahdollisesti haittaluokka/
haitta-aste
- muut vammat/sairaudet, kuten kuulo- tai liikunta-
vamma

- näkövamman vaikutukset työssä/opiskelussa selviytymiseen, päivittäisiin toimiin ja elämään
- ongelmat työssä/opiskelussa selviytymisessä
- mahdollinen työ- ja/tai opiskelukyvyyttömyyden uhka
- kuntoutuksen tavoite/tavoitteet (1–3 tavoitetta)
- perustelut esimerkiksi omaisen, tulkin tai avustajan tarpeelle.

3.2 Apuvälineet ammatillisena kuntoutuksena

Kela voi korvata näköongelmien vuoksi tarvittavat henkilökohtaiset niin sanotut kalliit ja vaativat apuvälineet työhön sekä opiskeluun 7. luokalta lähtien. Tällaisia apuvälineitä ovat esimerkiksi tietokone, siihen asennettava suurennusohjelma, ruudunlukuohjelma, pistenäyttö tai suurennuslaite. Kokonaisuuteen kuuluu apuvälinetarpeen selvitys, apuvälineiden asennus, käytön opetus ja huolto.

Tavoitteena on ansiomahdollisuuksien parantaminen, työelämässä pysyminen ja estää työkyvyttömyyttä.

Hakemukseen tarvitaan lääkärinlausunto B, jossa kuvataan mm. toiminnallinen näkö, millaisia käytännön ongelmia opiskelussa tai työnteossa on ja mitkä ovat ammatillisen kuntoutuksen tavoitteet.

3.3 Vaativa lääkinällinen kuntoutus

Kriteerit: Alle 65-vuotias. Vamman tai sairauden vuoksi huomattavia hankaluuksia selviytyä arjen toiminnoista. Kuntoutuksen tavoitteet tukevat suoriutumista ja osallistumista eivätkä ole hoidollisia.

Lausunto tai kuntoutussuunnitelma:

Vaativa lääkinällinen kuntoutus perustuu julkisessa terveydenhuollossa laadittuun kuntoutussuunnitelmaan, jonka voi kirjoittaa B-lausunolle. Joissakin tapauksissa Kela on hyväksynyt lausunnoksi myös potilaskertomuksen tai epikriisin, jos se sisältää samat asiat kuin kuntoutussuunnitelma. Suunnitelman laatii yhdessä kuntoutujan kanssa lääkäri tai moniammatillinen työryhmä, johon kuuluu lääkäri.

Suunnitelma tehdään kirjallisena 1–3 vuoden ajalle, ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

Kuntoutussuunnitelma toimitetaan maksutta Kelalle.

Kuntoutussuunnitelmassa huomioitavia seikkoja:

1. Toiminnallinen näkö ja sen vaikutus toimintakykyyn, esimerkiksi
 - näöntarkkuudet, näkökentät, kontrastinäkö, hämärässä näkeminen, mahdollinen häikäistymisherkkyys ja adaptaatio
 - näkövamman vaikutus päivittäisiin toimiin
 - ympäristön näönvarainen hahmottaminen ja liikkuminen kodin ulkopuolella
 - lukeminen, kirjoittaminen ja digitaalinen asiointi
 - kodin ulkopuolella asiointi
 - opiskelusta tai työstä selviytyminen.
2. Kuntoutuksen tavoitteena näkövammaistaitojen oppiminen ja psyykkisten voimavarojen lisääntyminen toimintakyvyn ja omatoimisuuden ylläpitämiseksi, esimerkiksi:
 - päivittäistoiminnot
 - liikkumistaito
 - tietoteknisten taitojen oppiminen
 - apuvälineiden käyttö
 - pistekirjoitus
 - kädentaidot.

3. Perustelut kuntoutujan avustajan, omaisen tai koko perheen tarpeelle osallistua kuntoutukseen.
4. Kuntoutujan kulttuuritaustan huomioiminen: esimerkiksi maahanmuuttajiin liittyvät erityisasiat, perustelut tulkin tarpeelle.

3.4 Moniammatillinen yksilökuntoutus

Kriteerit: Moniammatillisen yksilökuntoutuksen tavoitteena on parantaa tai ylläpitää arjen, työn ja opiskelun sujuvuutta sairaudesta huolimatta.

Lausuntolomake: Lääkärinlausunto B, joka ei saa olla vuotta vanhempi.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja:

- kuntoutuksen perusteena oleva sairaus tai vamma ja
- toimintakyky sekä
- mitä kuntoutusta suositellaan ja mitkä ovat kuntoutuksen syyt ja tavoitteet
- lisätietoja katso luku 3.2.

3.5 Kelan kuntoutusraha

Kriteerit: Kuntoutusrahaa voi saada kuntoutuksen ajalta, jos kuntoutuspäätös on saatu Kelasta, työterveyshuollosta tai hyvinvointialueelta. Tietyin edellytyksin kuntoutusrahaa voi saada myös oppisopimuskoulutuksen ajalta. Kuntoutusrahaa haetaan ensisijaisesti kuntoutuksen maksajataholta. Kuntoutusrahaa voivat saada myös sopeutumisvalmennukseen ja perhekuntoutukseen osallistuvat omaiset.

Lausuntolomake: Henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma (Kelan lomake KU 110) sekä B-lääkärinlausunto, jos haetaan nuoren kuntoutusrahaa (katso kohta 4.3).

4 Koulunkäynti ja opiskelu

4.1 Lausunto pidennetyn / varhennetun oppivelvollisuuden tarpeesta

Esi- ja perusopetuksessa on vaikeavammaisten lasten kohdalla mahdollista toteuttaa niin sanottua pidennettyä / varhennettua oppivelvollisuutta. (Perusopetuslain uudistus astui voimaan 1.8.2025, Varhennetun oppivelvollisuuden osalta astuu voimaan 1.8.2026) eli lapsella on oikeus esiopeutukseen joko viisi- tai kuusivuotiaana.

Huoltaja anoo opetustoimelta pidennettyä / varhennettua oppivelvollisuutta. Pidennetyn / varhennetun oppivelvollisuuden perusteena voi olla vaikea näkö- tai kuulonäkövamma. Liitteeksi tarvitaan asiantuntijalausunto näkövammaan vaikeusasteesta ja vaikutuksesta.

Lisätietoa näkövammaisen oppijan pidennetystä / varhennetusta oppivelvollisuudesta Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri, www.valteri.fi

4.2 Lausunto avustusta, koulukuljetusta ja muutostöitä varten

Huoltaja saattaa tarvita opetustoimea varten lapsen vammaan perusteella lääkärin vapaamuotoisen lausunnon koskien esimerkiksi koulunkäynnin ohjaajaa, koulukuljetuksia tai oppimisympäristön valaistus- ja muutostöitä.

4.3 Henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma sekä B-lausunto

Jotta voi saada nuoren kuntoutusrahaa, tulee olla hyvinvointialueella laadittu henkilökohtainen opiskelu- ja kuntoutumissuunnitelma (KHOPS). Siinä tulee ilmetä tiedot ammatillisen kuntoutumisen mahdollisuuksista ja tavoitteista sekä

suunnitelma opiskelun järjestämisestä ja toteuttamisesta. Lisäksi tarvitaan lääkärinlausunto B, josta käy ilmi, miten terveydentila vaikuttaa ammatinvalintaan, työkykyyn ja apuvälinetarpeeseen.

5 Hoito- ja vammaistuet

5.1 Eläkettä saavan hoitotuki

Kriteerit: Eläkettä saavan hoitotuki voidaan myöntää eläkkeellä olevalle henkilölle, jonka toimintakyky on tai tulee olemaan heikentynyt sairauden tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan ja joka tarvitsee apua ja ohjausta.

Perushoitotuki: Avuntarve on säännöllistä ja toistuu vähintään viikoittain. Avuntarve liittyy henkilökohtaisiin toimin-
toihin, kuten sisällä liikkumiseen, pukeutumiseen, peseyty-
miseen, syömiseen, terveydenhoidollisiin toimenpiteisiin tai
puhetta korvaaviin kommunikaatiomuotoihin sekä tiedon-
saantiin varsinkin kuulonäkövammaisilla. Sokeaksi luoki-
teltu henkilö on oikeutettu perushoitotukeen.

Korotettu hoitotuki: Avuntarve on päivittäistä ja aikaa vievää. Toisen henkilön apua tarvitaan useissa henkilökohtaisissa toiminnoissaan, kuten syömisessä, pukeutumisessa, peseytymisessä tai sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tai paljon säännöllistä ohjausta ja valvontaa, kuten muistuttelua, patistelua ja silmälläpitoa.

Ylin hoitotuki: Avun, ohjauksen tai valvonnan tarve on jatkuvaa. Henkilö tarvitsee ympärivuorokautista hoitoa ja valvontaa, pärjää yksin vain lyhyitä aikoja.

Lausuntolomake: Lääkärinlausunto C tai B, joka ei saa olla puolta vuotta vanhempi. B-lausunto riittää, jos siinä on hoitotuen ratkaisemiseksi tarvittavien näkö tietojen lisäksi tiedot henkilön toimintakyvystä. Lääkärinlausunnossa on hyvä olla myös vamman aiheuttama haitta-aste ja haittaluokka.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja: Hoitotuen myöntämisen ja määrän kannalta tärkeimmät lääkärin kannanotot liittyvät toimintakyvyn alentumiseen, avuntarpeeseen ja sen määrään sekä hoitoon, kuntoutukseen ja sairauden ennusteeseen. Lausuntoon kirjataan myös muut itsenäiseen suoriutumiseen ja avuntarpeeseen vaikuttavat sairaudet.

Päivittäisissä toimissa avun ja ohjauksen tarve -kohta on tärkeä. Viittaus asiakkaan kirjaamaan liitteeseen ei ole riittävä.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja:

- Ympäristön näönvarainen hahmottaminen, oppaan tarve liikkeessa. Apuvälineet esim. valkoinen keppi, rolaattori.
- Vaatteiden etsiminen ja ulkonäön siisteyden tarkistaminen.
- Lukeminen, kirjoittaminen, tiedon etsiminen ja verkkoasiointi.
- Lääkehuolto ja itsehoidolliset toimet.
- Ruoanlaitto ja kotityöt (kuumat astiat, mittaaminen ja kodinkoneiden käyttö).
- Vuorovaikutustilanteet, sosiaalinen kanssakäyminen (ihmisten tunnistaminen).
- Asiointi (oikean paikan löytäminen, automaattien käyttö).

5.2 Vammaistuki aikuiselle

Kriteerit: Tuki on tarkoitettu henkilölle, jonka toimintakyky on ollut heikentynyt vuoden ajan tai tulee olemaan heiken-

tynyt vuoden ajan ja joka ei ole eläkkeellä. Osatyökyvyttömyyseläke ei estä saamasta vammaistukea. Toimintakyky on heikentynyt silloin, kun sairaus tai vamma aiheuttaa haittaa, heikentää kykyä selviytyä arjesta, työstä ja opiskelusta tai huolehtia itsestään. Haitalla tarkoitetaan lääketieteellisesti arvioitua haittaa. Arvioinnissa otetaan huomioon rajoitukset, joita vamma tai sairaus aiheuttaa jokapäiväisessä elämässä sekä vamman laatu ja vaikeusaste. Lisäksi arvioidaan, onko avun ja ohjauksen tarvetta.

Perusvammainen: Vamma aiheuttaa olennaista haittaa.

Korotettu vammaistuki: Vamma aiheuttaa huomattavaa haittaa tai säännöllisen ohjauksen ja valvonnan tarvetta ja joka tarvitsee säännöllistä apua henkilökohtaisissa toiminnoissaan.

Ylin vammaistuki: Vamma aiheuttaa monissa henkilökohtaisissa toiminnoissa, kuten pukeutumisessa, peseytymisessä, liikkumisessa ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa päivittäistä tarvetta toisen henkilön avulle, ohjaukselle ja/tai valvonnalle. Sokeaksi luokiteltu henkilö on oikeutettu ylimpään vammaistukeen.

Lausuntolomake: Lääkärinlausunto C tai B, joka ei saa olla

puolta vuotta vanhempi. B-lausunto riittää, jos siinä on vammaistuen ratkaisemiseksi tarvittavien näkötietojen lisäksi tiedot henkilön toimintakyvystä ja vamman aiheuttamasta haitasta. Lääkärinlausunnossa on hyvä olla myös vamman aiheuttama haitta-aste ja haittaluokka.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja: Vammaistuen myöntämisen ja määrän kannalta tärkeimmät lääkärin kannanotot liittyvät toimintakyvyn alentumiseen, haittaan, avuntarpeeseen ja sen määrään sekä hoitoon, kuntoutukseen ja sairauden ennusteeseen. Lausuntoon kirjataan myös muut itsenäiseen suoriutumiseen ja avuntarpeeseen vaikuttavat sairaudet.

Päivittäisissä toimissa avun ja ohjauksen tarve -kohta on tärkeä. Viittaus asiakkaan kirjaamaan liitteeseen ei ole riittävä.

- Ympäristön näönvarainen hahmottaminen, oppaan tarve liikkeessä. Apuvälineet esim. valkoinen keppi, rollaattori.
- Vaatteiden etsiminen ja ulkonäön siisteyden tarkistaminen.
- Lukeminen, kirjoittaminen, tiedon etsiminen ja verkkosoiointi.

- Lääkehuolto ja itsehoidolliset toimet.
- Ruoanlaitto ja kotityöt (kuumat astiat, mittaaminen ja kodinkoneiden käyttö).
- Vuorovaikutustilanteet, sosiaalinen kanssakäyminen (ihmisten tunnistaminen).
- Asiointi (oikean paikan löytäminen, automaattien käyttö).
- Näkövamman vaikutus ammatinvalintaan, opiskeluun ja työhön. Apuvälineet, avustaja.

5.3 Alle 16-vuotiaan vammaistuki

Kriteerit: Tuki on tarkoitettu pitkäaikaisesti sairaalle tai vammaiselle lapselle. Tuen saaminen edellyttää, että lapsi sairautensa tai vammansa vuoksi tarvitsee säännöllistä hoitoa, huolenpitoa ja kuntoutusta vähintään kuuden (6) kuukauden ajan.

Lausunnossa näkövammaisen lapsen avuntarvetta ja aikuisen sidonnaisuutta verrataan samanikäiseen näkevään lapseen.

Perusvammaistuki: Lapsen vammasta tai sairaudesta aiheutuva hoidontarve on vähintään viikoittaista.

Korotettu vammaistuki: Lapsen vammasta tai sairaudesta aiheutuva hoidontarve on vaativaa tai päivittäin aikaa vievää.

Ylin vammaistuki: Lapsen vammasta tai sairaudesta aiheutuva hoito on vaativaa ja lähes ympärivuorokautista ylintä vammaistukea voi saada lapsi, jolla on vaikea kuulo- ja näkövamma.

Lausuntolomake: Läkärinlausunto C tai B, joka ei saa olla puolta vuotta vanhempi. B-lausunto riittää, jos siinä on vammaistuen ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot.

Lausunnossa huomioitavia seikkoja:

- Opastaminen ja turvallisuuden valvominen liikkumisessa, liikkumistaidon harjoittelu.
- Valvominen, ohjaaminen ja avustaminen päivittäisissä toimissa (syöminen, peseytyminen, wc-käynnit ja pukeutuminen).
- Taitojen opettaminen kädestä pitäen vie aikaa ja vaatii runsaasti toistoja.
- Apuvälineiden käytön harjoittelu ja niiden toimivuudesta huolehtiminen.

- Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tukeminen (leikki, vuorovaikutus, sanoittaminen).
- Kuntoutukseen, varhaiskasvatukseen ja koulunkäyntiin liittyvät järjestelyt (terapiakuljetukset, harjoitteet kotona, palaverit, pistekirjoituksen opettelu).

6 Muut tukimuodot

6.1 Liikkumisesteisen pysäköintitunnus

Tunnuksen myöntämisen edellytyksenä on, että näöntarkkuus on paremmassa silmässä arvioitu enintään arvoon 0.1 tai että näöntarkkuus on näkökykyä kokonaisuudessaan arvioiden vähintään tapaturmavakuutus lain haittaluokan 17 mukainen eli haitta-aste on vähintään 85 prosenttia. Lääkärinlausuntoon on Traficomilla valmis lausuntopohja:

<https://lomakkeet.traficom.fi/F123>

6.2 Autoveronpalautus

Kriteerit: Näkövammaisen henkilö voi saada autoveronpalautusta, kun näkövammasta aiheutuva pysyvä haitta-aste on vähintään 80 %, ja auto tulee henkilökohtaiseen käyttöön. Myös hakijat, jotka eivät itse voi ajaa autoa, voivat saada autoveronpalautusta.

Lausuntolomake: Lääkärinlausunto, mieluiten lääkärintodistuslomake SV-B. Lausunnossa pitää olla mahdollisimman tarkka sanallinen kuvaus sairauksista sekä vamman pysyvyydestä, laadusta ja vamman aiheuttamasta haitasta. Vamman haitta-astetta ei merkitä.

6.3 Näkövammaisyhdistyksen jäsenyys

Näkövammaisyhdistyksen jäsenhakemuksen liitteeksi potilas tarvitsee lausunnon, josta ilmenee näkövamman haitta-aste. Myös esimerkiksi sosiaalityöntekijän tai kuntoutusohjaajan lausunto voi olla riittävä, mikäli työntekijä on varmistanut lääkärin määrittelemän haitta-asteen potilaan lääkärinlausunnosta. Näkövammaiskortin voi saada näkövammaisen, jonka näkövammasta aiheutuva haitta-aste on vähintään 50 %.

7 Lisätietoja

www.nakovammaistenliitto.fi/fi/ammattilaisille

www.nakovammaistenliitto.fi/fi/palveluopas

www.thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja

www.kela.fi/yhteistyokumppanit-terveydenhuolto-laakarin-lausunnot-ja-todistukset

www.nakovammaistenliitto.fi

info@nakovammaistenliitto.fi

puh. 09 396 041 (vaihde)

Näkövammaisten liiton nettisivuilta voi ladata lähitestitulun, jossa on tietoa näkövamman haitta-astemäärityksistä:

www.nakovammaistenliitto.fi/fi/esitteet-ja-oppaat

Näkövammaisten liitto

**Yhdessä
näemme
enemmän.**